

Aktívne politiky trhu práce vo volebných programoch politických strán

V pondelok 5. júna 2006 sa v kongresovej sále Hotela Tatra uskutočnila konferencia s názvom **Aktívne politiky trhu práce v programoch politických strán**. Organizátorom bola nezisková mimovládna organizácia Inštitút zamestnanosti. Cieľom konferencie bolo oboznámiť širokú odbornú verejnosť so spôsobom, akým sa politické strany zhostili témy zamestnanosti a aktívnej politiky trhu práce vo svojich volebných programoch a zároveň vytvoriť platformu pre korektnú odbornú diskusiu.

Na konferenciu boli pozvané všetky politické strany. Ich zástupcovia tak mali možnosť sami prezentovať svoj volebný program k danej téme. Program konferencie bol rozdelený na 4 panely, v každom paneli bolo 5-6 strán v poradí aké si vylosovali v predvolebnej kampani. Po každom paneli nasledovala moderovaná diskusia k odprezentovaným volebným programom a konferenciu ukončila všeobecná diskusia. Program politických strán, ktoré nevyslali na konferenciu zástupcu boli prezentované garantom príslušného panelu.

Aktívne sa zúčastnili zástupcovia deviatich politických strán z celého politického spektra a 30 účastníkov z radov odbornej verejnosti od zástupcov akademickej obce, odborov, zamestnávateľov, po pracovníkov štátnej správy. Bolo na škodu vecí, že súčasné koalíčné strany sa diskusii túto možnosť nevyužili.

Napriek rastu zamestnanosti v posledných rokoch zostáva veľká skupina dlhodobo nezamestnaných, ktorá má dokonca tendenciu zväčšovania. Slovensko má najvyššiu mieru dlhodobej nezamestnanosti z celej Európskej únie. Počas konferencie nikto z účastníkov nespochybnil závažnosť a zložitnosť danej témy. To bol zrejme hlavný dôvod odbornej diskusie, ktorá bola na dobu plnej volebnej kampane mimoriadne korektná.

Niektoré politické strany sa tejto téme vo svojich volebných programoch nevenujú vôbec, niektoré okrajovo či deklaratívne, viaceré majú zaujímavé a aj inovatívne návrhy, ktoré si vyžadujú konkretizáciu a komplexné posúdenie. Program žiadnej politickej strany v oblasti aktívnej politiky trhu práce a riešenia dlhodobej nezamestnanosti nie je komplexný a plne odpovedajúci ambícii dostať Slovensko na priemer Európskej únie v tejto oblasti.

Preto odporúčame, aby voliči pri voľbách túto tému neopomenuli a aby sa pri formovaní povolebnej koalície téme riešenia špecifických otázok dlhodobej nezamestnanosti venovala zo strany politikov vecná a komplexná pozornosť. Ideálnym riešením by bola širšia odborná diskusia celým politickým spektrom a odbornou verejnosťou.

Panel 1 - garant Viliam Páleník

1 Ľavicový blok (ĽB)

Vo svojom volebnom programe „**garantuje ... viac pracovných príležitostí**“, konštatuje že „nezamestnanosť ... je kritický sociálno - ekonomický problém“ a medzi priority patrí „riešiť zamestnanosť“. Konkrétne nástroje a spôsoby sa vôbec nespomínajú.

2 Strana občianskej solidarity (S.O.S)

Vo svojom stručnom volebnom programe (necelá strana) zverejnenom na webe sa problematike zamestnanosti, ani aktívnej politike na trhu práce nevenuje. Deklaruje vôľu na vytvorenie **funkčného programu boja proti nezamestnanosti** a riešenia sociálnej situácie a zamestnanosti Rómov.

3 Misia 21

zástupca: Doc. Dr. Emil Komárik, člen operačného štábu

Misia 21 sa vo svojom volebnom programe upriamuje na riešenie politických otázok, svoj program prezentuje v zmysle presadzovania zákonov. Zamestnanosti ani aktívnej politike trhu práce sa priamo nevenuje. Stranu zastupoval **Doc. Dr. Emil Komárik** (člen operačného štábu), ktorý upriamil pozornosť na návrh **zákona o troch grošoch**, ktorý má zaviesť odpočítateľné položky z dane z príjmu na investície do vlastnej rodiny. S prejednávanou témou súvisia ja návrhy ďalších zákonov o ľudovom podnikaní, prvom byte, diplomoch a výučných listoch, o vzdelávaní a o dobrovoľnej činnosti.

4 Strana demokratickej ľavice (SDL')

V programových tézach strany demokratickej sa ľavice problém zamestnanosti neobjavuje. Nepriamo s aktívnou politikou trhu práce nepriamo súvisí pár tém:

„V oblasti školstva sa budeme snažiť, aby každý občan našej krajiny mal rovnaké možnosti v dostupnosti ku kvalitnému vzdelaniu,“ ... „**zvýšenie platov pedagogickým pracovníkom o 100 %**“.... „presunuli výskumné ústavy pod vysoké školy, čím možno spojiť teóriu s praxou.“ ....“ aby financovanie škôl na všetkých úrovniach bolo výraznejšie viazané na ich kvalitu a menej na kvantitu.“

5 Združenie robotníkov slovenska (ZRS)

Združenie robotníkov Slovenska vo svojom programe (pol strany) uvádza obvyklé tézy: „v snahe zlikvidovať nezamestnanosť, **štát prevezme plnú zodpovednosť za oživenie stavebníctva**...“...“vrátiť odchod do dôchodku na 60 rokov“...“Zabezpečíme nárast minimálnej mzdy, od ktorej sa odvíja výška vašej mzdy, aby občan mohol dôstojne žiť.“ Objavila sa aj prekvapivá téza „...**zastaviť odchod potenciálnych mozgov**...“ z ktorej nie je jasné, či tam spadajú aj tvorcovia povestných „grafov z ktorých sa my robotníci nenajeme...“

6 Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)

KDH chce v oblasti zamestnanosti a trhu práce presadzovať **znižovanie celkového odvodového a daňového zaťaženia o 7 percentuálnych bodov**, zjednodušiť podmienky na podnikanie odstránením administratívnych bariér, cielene prepojiť priame zahraničné investície s regiónmi s vysokou nezamestnanosťou. Program deklaruje aj podporu skráteným úväzkom, osobitne vo forme **dohody o vykonaní práce rodiča v rozsahu 20 hodín** týždenne tak, aby zamestnávateľ neplatil odvody. Podpora medziregionálnej mobility pracovnej sily má byť realizovaná výstavbou nájomných a sociálnych bytov pre zamestnancov. Program počíta so zmenami v oblasti služieb zamestnanosti. Okrem možného odštátneňa, decentralizácie a liberalizácie týchto služieb aj zrušenie územných úradov práce, rodiny a sociálnych vecí a prenos ich kompetencií na samosprávne kraje.

Panel 2 - garant Michal Páleník

7 Slovenská národná koalícia - Slovenská vzájomnosť (SLNKO)

zástupca: RNDr. Jozef Prokeš, CSc., podpredseda

Volebný program strany Slovenská národná koalícia - Slovenská vzájomnosť počíta so znižovaním nezamestnanosti za cieľom zvyšovania životnej úrovne. Chcú podporovať príchod „serióznych zahraničných investorov“ a zároveň podporiť slovenských malých a stredných podnikateľov aby mohli so štátnym príspevkom zamestnávať viac ľudí. Rozmýšľajú o **znižení veku odchodu do dôchodku** tak, aby mladší dostali možnosť a priestor pracovať.

8 Aliancia nového občana (ANO)

V programe figuruje zmena zákona o službách zamestnanosti, aby **rekvalifikácia uchádzačov o zamestnanie bola bezplatná**. Plánuje podporiť a zlepšiť vzdelávanie a prípravu pre trh práce, čo má viesť k vytvoreniu lepších podmienok pre domácich a zahraničných zamestnávateľov. Plánuje presadzovať pružnejšie formy zamestnávania prostredníctvom pracovných úväzkov na dobu určitú a kratšie pracovné úväzky. Venujú sa tiež problematike zamestnávania znevýhodnených skupín obyvateľov, pomocou príspevkov pre zamestnávateľov a podporou chránených dielní a pracovísk.

9 Hnutie za demokraciu (HZD)

zástupca: PhDr. Marta Aibeková, podpredsedníčka

Hlavnou myšlienkou Hnutia Za Demokraciu v oblasti zamestnanosti je motivovanie ľudí k práci pomocou **zväčšovania rozdielu medzi minimálnou mzdou a životným minimom**. Navrhujú aj systém daňových bonusov pre tých, čo pracujú. Vo všeobecnejšej rovine sú vyjadrenia o zabezpečení dôstojných pracovných podmienok a ochrane zdravia pri práci, odstránenia všetkých diskriminácií v pracovnom procese a vytvorenia podmienok pre uplatnenie invalidných občanov v pracovnom procese. Je tiež deklarovaná vôľa po zlepšovaní podmienok „pre nevyhnutné ovplyvňovanie aktívnej politiky zamestnanosti štátom, ako garantom celej oblasti zamestnanosti v spoločnosti (okrem iného obnoviť činnosť Úradu práce)“. Plánujú rozšíriť tripartitný princíp i na úroveň VÚC. Starostlivosť detí chápu ako pracovnú činnosť, ktorú treba primerane oceniť (až do výšky minimálnej mzdy).

10 Strana maďarskej koalície - Magyar Koalíció Pártja (SMK-MKP)

Strana Maďarskej koalície je v oblasti politiky zamestnanosti presvedčená, že zvýšenie zamestnanosti sa dá dosiahnuť podporou malých a stredných podnikov. Podporiť (pomocou Sociálneho fondu) zamestnanie osôb s problematickým prístupom na trh práce. Snahou SMK je vytvorenie **pružnejšieho pracovného trhu** s podporou nových foriem pracovných zmlúv. Zdôrazňujú, že celoživotné vzdelávanie a rekvalifikácia má vplyv na konkurencieschopnosť ekonomiky a tým aj na pracovný trh. Tiež chcú podporovať mobilitu pracovnej sily (najmä v južných regiónoch) a zlučiteľnosť rodiny a práce (jasle a materské školy). Ako jedna z mála strán hovoria o konkrétnom **znížení miery nezamestnanosti na úroveň 10-11%** v roku 2010 (pravdepodobne podľa výberového zisťovania pracovných síl).

11 Slobodné fórum (SF)

Slobodné fórum v oblasti zamestnanosti a politiky trhu práce hľadá rovnováhu medzi politikou zamestnanosti a sociálnou politikou prostredníctvom podpory „produktívnej zamestnanosti“ a **modernizácie služieb pre trh práce**, orientovanú na zvýšenie konkurencieschopnosti subjektov pôsobiacich v službách na trhu práce. Táto nosná téma je mierne podrobnejšie rozobratá mimo volebného programu. Vo volebnom programe hovoria tiež o celoživotnom vzdelávaní a prepojení vzdelávania a trhu práce a o finančnom ocenení starostlivosti o deti a starých (napríklad rodičovský príspevok do výšky minimálnej mzdy).

Panel 3- garant Karol Morvay

12 Občianska konzervatívna strana (OKS)

zástupca: Ondrej Dostál, podpredseda

Dôraz je kladený na odstránenie bariér pre súkromnú iniciatívu občanov a garantovanie maximálnej ekonomickej slobody. OKS nepreferuje aktívne zásahy štátu do trhu práce, šancu vidí skôr v uvoľnení prirodzených trhových síl. Z toho vyplývajú aj navrhované riešenia: podstatné obmedzenie štátnej regulácie na trhu práce, zjednodušenie Zákonníka práce, **odúčtovanie ochrany zamestnancov pred prepúšťaním, zrušenie minimálnej mzdy a zrušenie tripartity**. Odvody sa majú výrazne znížiť a poisťné systémy majú nadobudnúť dobrovoľný charakter. To všetko sa má udiť v kontexte s celkovým radikálnym ústupom štátu od zasahovania do ekonomiky.

Predstavitel' OKS Ondrej Dostál síce deklaroval, že je to program na 4 roky, realizácia programu si však vyžaduje tak zásadnú zmenu princípov fungovania ekonomiky, ktorá je realizovateľná iba v dlhodobom horizonte.

13 Prosperita Slovenska (PS)

zástupca: A.F. Zvrškovec, predseda

Strana chápe politiku trhu práce (na rozdiel od OKS) nie ako súčasť sociálnej politiky, ale ako integrálnu súčasť hospodárskej politiky. K samotnej politike trhu práce sa však vyjadruje skôr okrajovo. PS preferuje presadzovanie **pružnejších foriem zamestnávania formou pracovných úväzkov na dobu určitú**. Podobne ako konzervatívne či liberálne orientované strany presadzuje zrušenie minimálnej mzdy. Medzi represívnymi opatreniami

vyzdvihuje potrebu zvýšeného úsilia o kontrolu nelegálnej práce. Strana hovorí o potrebe dosiahnutia „maximálne možnej zamestnanosti“, ale bez vysvetlenia tohto pojmu.

14 Ľudová strana- Hnutie za demokratické Slovensko (ĽS- HZDS)

zástupca: PhDr. Marián Klenko, špecialista pre oblasť sociálnej politiky

Otvorene sa hlási k presadzovaniu aktívnej politiky zamestnanosti. Kládie dôraz na zodpovednosť politických elít za vznik nových pracovných miest, pričom za najväčší potenciál pre vytváranie nových pracovných miest považuje rozvoj malého a stredného podnikania.

Tak ako väčšina strán, aj ĽS- HZDS uznáva potrebu **zníženia odvodového zaťaženia**, ale bez bližšieho vysvetlenia. Originálnym prvkom je prísľub **zavedenia mechanizmu vopred garantovanej sumy, z ktorej sa bude určovať výška odvodov pre samostatne zárobkovo činné osoby**, aby na ich výšku nemalo vplyv pravidelné zvyšovanie minimálnej mzdy.

Strana chce podporiť rozšírenie verejnoprospešných prác predovšetkým v regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti, ako aj vzdelávanie uchádzačov o zamestnanie.

Objavuje sa aj návrh na posilňovanie stability v pracovno- právnych vzťahoch a **upevňovanie pocitu istoty** u zamestnancov. V záujme toho majú byť stanovené časové limity pre pracovné pomery na dobu určitú (min. 6 mesiacov, najviac na dva roky).

15 Agrárna strana vidieka (ASV)

V preambule svojho programu hovorí o potrebe znižovania vysokej miery nezamestnanosti, ktorá „na vidieku demoralizuje obyvateľstvo“ a mnohých núti hľadať si často **„podradné živobytie v cudzine“**. Takisto je tu kritike podrobené demotivujúce nepružné pracovné právo a vysoké odvody.

V samotnej návrhovej časti programu sa však stretávame skôr so zahmlenými cieľmi a fráзовitými výroky. Bez vysvetlenia sa hovorí o „primeranosti“ odvodov, „primeranosti“ platov vo verejnej správe alebo o „racionalizácii“ daňového systému a odvodov. Blok „zamestnanosť a sociálne otázky“ sa obmedzil na frázy typu „sústavne riešiť problémy zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva...podporovať zvyšovanie ceny práce...podieľať sa na vytváraní pracovných príležitostí pre nezamestnaných občanov na vidieku...vytvárať účinnejšie podmienky pre tvorbu pracovných miest na vidieku.“ Ide o menovanie všeobecne prijateľných hesiel bez bližšieho vysvetlenia spôsobu ich dosiahnutia.

16 Komunistická strana Slovenska (KSS)

zástupca: Jana Staroselská

Trhu práce aj sociálnej oblasti venuje rozsiahlu pozornosť. Originálnym prvkom je návrh na prijatie **zákona o práve na prvé zamestnanie** absolventom škôl a zvýhodnenie ich prvého zamestnávateľa v oblasti odvodu daní. (Pozn. autora: problémom takéhoto zákona je však prisúdenie práva, ktoré sa nedá vymáhať.)

KSS zdôrazňuje potrebu dôslednej kontroly dodržiavania pracovných podmienok v súkromných firmách a potrebu vyvodzovania prísnych postihov pri nedodržaní príslušných zákonov zo strany zamestnávateľa.

KSS podrobuje kritike spôsob činnosti úradov práce (v zmysle ich fungovania ako pasívneho administrátora) a požaduje vyššiu aktivitu pri skutočných aktivitách zameraných na sprostredkovanie práce. Pre zvýšenie priestorovej mobility KSS navrhuje výstavbu ubytovní pre pracovníkov dochádzajúcich za prácou. Pozoruhodná je požiadavka na úzku spoluprácu s tretím sektorom, ktorý má „výborné projekty na rekvalifikáciu pracovnej sily“.

KSS však má nepochopiteľný veľmi ambiciózny zámer na zníženie štátneho aparátu a to až o jednu tretinu. To rozhodne silno zaťaží trh práce. Zvláštnosť tejto požiadavky tkvie v tom, že súčasne KSS podstatne rozširuje rolu štátu v ekonomike a navyšuje funkcie štátnych orgánov.

Stojí však rozhodne za pozornosť, že viaceré konkrétne návrhy KSS prednesené na konferencii IZ, ktoré boli bez ideologického nánosu prítomného vo volebnom programe, boli v podstate konformné s trhovými princípmi a nenarážali na ideologické bariéry. Písaná verzia programu je podstatne viac ideologicky poznačená.

Panel 4- garant Rastislav Noška

17 Slovenská ľudová strana (SĽS)

Slovenská ľudová strana sa vo svojom programe venuje prevažne národnostným a etnickým otázkam a téma zamestnanosti, či dokonca aktívnej politiky trhu práce je jej cudzia. Najbližšie k téme zamestnanosť v jej programe má vyhlásenie podpory reformy stredného i vysokého školstva. To sa má zamerať na kvalitu, aby ponúkané špecializácie odpovedali potrebám trhu práce. Spomína sa **zavedenie obecného inštitútu nariadenia verejno-prospešných povinných prác**.

18 Slovenská demokratická a kresťanská únia – demokratická strana (SDKÚ-DS)

Nosnou myšlienkou k problematike zamestnanosti v programe SDKÚ - DS je **tvorba medzitrhu práce**. Má ísť o systém, ktorý zabezpečí dostatočný príjem za prácu **kombináciou sociálnej dávky a mzdy**. Podľa neho by občan prijal akúkoľvek prácu, pričom by mu štát garantoval, že kombináciou mzdy a sociálnej dávky, by jeho čistý príjem nemohol klesnúť pod životné minimum. SDKÚ - DS počíta s tým, že takýto systém bude fungovať najmä pre dlhodobo nezamestnaných, absolventov či starších občanov.

SDKÚ - DS plánuje zvýšiť ochranu nízko príjmových rodín projektmi služieb zamestnanosti, aktiváciou nezamestnaných, podporou ich ďalšej kvalifikácie. V oblasti ktorá súvisí aj zo školstvom je deklarované odhodlanie podporiť celoživotné vzdelávanie, najmä štátnym zásahom do procesu uznávania kvalifikácií v celom spektre vzdelávacích foriem (formálne a neformálne vzdelávanie a ich modularizácia)

V zmysle podpory zlučiteľnosti rodiny a práce je treba podľa SDKÚ - DS dobudovať sieť predškolských zariadení a voľnočasových aktivít.

19 SMER-Sociálna Demokracia (SMER-SD)

zástupca: PaedDr.. Ján Sihal'ský

Podľa strany SMER-SD zabezpečí znižovanie nezamestnanosti tvorbou nových pracovných miest vhodne stimulovanými investíciami, ktorej predchádza vyjasnenie hospodárskej politiky, ktorej nosným prvkom má byť orientácia na znalostnú ekonomiku. Zástupca strany SMER-SD Dr. Ján Siheľský akcentoval efektívne **využívanie regionálnych programov financovaných zo zdrojov Európskej únie (ESF)**, ktoré majú byť priamo využité k tvorbe pracovných miest a to prioritne v odvetviach s vysokou pridanou hodnotou.

SMER vníma ako osobitne dôležité zvýšenie zdrojov na aktívnu politiku zamestnanosti vo vzťahu k dlhodobo nezamestnaným osobám, nezamestnaným v zaostávajúcich regiónoch a ku znevýhodneným skupinám. Prioritným nástrojom má byť rozvoj ľudských zdrojov zameraný na schopnosti ľudí zapojiť sa do ekonomických aktivít v poznatkovej ekonomike pomocou cielených vzdelávacích programov zohľadňujúcich trh práce v danom území. SMER sa chce pri riešení nezamestnanosti opierať o tripartitný vzťah a aktívnu spoluprácu so samosprávou. Uvažuje o vytvorení verejno -právnej inštitúcie, ktorá by sa venovala špeciálne len službám zamestnanosti a mala by svoje pobočky v regiónoch a opierala by sa o využitie zdrojov Európskeho sociálneho fondu. Sociálne dávku chcú viazať na verejnu prospešné práce.

20 Slovenská národná strana (SNS)

Slovenská národná strana sa v programe odhodlala **znižit' nezamestnanosť na 8,5%**, hoci bez konkrétneho termínu. Prostriedkami majú byť podpora pracovnej mobility a úprava minimálnej mzdy (nespomína sa, či zvýšenie alebo zníženie).

Okrem toho Slovenská národná strana volá po efektívnom využití zdrojov určených na rekvalifikáciu nezamestnaných a trvá na zrealizovaní činnosti okresných úradov práce tak, aby prostriedky určené na rekvalifikáciu boli použité len na základe vopred dohodnutých potrieb hospodárskej sféry. (túto podmienku platný zákon riešiaci rekvalifikácie obsahuje) SNS ďalej požaduje reštrukturalizáciu úradov práce s cieľom pôsobiť aj aktívne pri hľadaní a obsadzovaní pracovných miest.

21 NÁDEJ

zástupca: RNDr. Jozef Mihál'

Podľa volebného programu strany Nádej sa má dosiahnuť zvýšenie zamestnanosti znížením odvodového zaťaženia, podporovaním investičného prostredia pre podnikateľov a zlepšovaním podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania. Ako motiváciu vidí **ponechanie podpory v nezamestnanosti aj po nástupe do zamestnania**, čo by umožnilo zamestnávateľom dať ponúknuť nižšiu mzdu a znížiť cenu práce. Táto myšlienka je veľmi podobná "medzitrhu práce" spomínanom v programe SDKÚ-DS. NÁDEJ navrhuje tiež znížiť odvodové a daňové zaťaženie u nízko príjmových zamestnaní.

Ako prezentoval zástupca strany NÁDEJ, dr. Jozef Mihál', k znižovaniu nezamestnanosti má viesť reforma školstva, ale hlavne odvodový bonus, ktorý bude najväčšou motiváciou zamestnať sa. Jeho podstatou je však aj to, že štát už nebude vynakladať účelové prostriedky na podporné programy, a teda **APTĽ nebudú mať byť z čoho financované**.